

ARCHITEKTÚRA A ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE KONCERNU BAŤA AKO JEDEN Z FAKTOROV MODERNIZÁCIE SLOVENSKA

Zborník z rovnomenného sympózia v Partizánskom dňa 21. 10. 2015

Vydavateľ: Centrum architekta Ladislava E. Hudeca n.o. Banská Bystrica, 2016

S podporou FPU a Mesta Partizánske

Autori: Ines Ambruš, Katarína Andrášiová, Jozef Božik, Ján Holčík, Ladislava Horňáková, Erik Kližan, Stanislav Knotek, Klára Kubičková, Jozef Lenhart, Henrieta Moravčíková, Dagmar Nová, Victor Muñoz Sanz, Juraj Silvan

Keď sa konala v Slovenskej národnej galérii v roku 2011 výstava „Nové Slovensko – (ťažký) zrod moderného životného štýlu (1918 – 1949)“, horeuvedená úloha Baťovej existencie na Slovensku sa tam vôbec neobjavila. Napriek tomu, že to bol najkomplexnejší import všetkých stránok modernej doby do dvoch koncentrovaných stredísk, Baťovian (Partizánskeho), Batizoviec (Svitu) a menších sídel a pracovísk hlavne na Ponitří, ktoré sa rozvíjali aj v ďalších desaťročiach zložitých spoločenských premien. Tento fenomén nás dodnes spája so všetkými jeho bývalými satelitmi vo svete na troch kontinentoch.

Viditeľným dedičstvom tejto doby je baťovská architektúra a urbanizmus hlavne v Partizánskom a vo Svite. Po zásadnej spoločenskej zmene po roku 1989 nastal úpadok ich hospodárskej úlohy ako aj ďalších štruktúr. Hodnoty baťovskej architektúry sú maximálne ohrozené. Dívame sa na ne z dvoch hľadísk: z odbornej ako na hodnoty a z hľadísk ekonomiky a reálneho života ako na majetok a ich cenu.

Pri iniciovaní sympózia s medzinárodnou účasťou v roku 2015 cieľom bolo získať informácie a pohľad na možnosť zladenia oboch hľadísk na príkladoch zo zahraničia ale aj domácich iniciatív. Týkalo sa to hlavne nasledujúcich oblastí:

1. skúmanie možnosti ochrany unikátneho dedičstva baťovskej architektúry na Slovensku, ako aj v medzinárodnom meradle,
2. otvorenie otázky anonymity strednej vrstvy zamestnancov firmy Baťa, ktorí ostali síce v anonymite, ale zásadným spôsobom prispeli k realizácii diela na konkrétnych pracoviskách, boli spätí s miestnou komunitou, s domácim prostredím, krajinou, obyvateľmi. K prezentácii bola vybraná osobnosť architekta a staviteľa Františka Fackenberg, vedúceho stavebného oddelenia firmy Baťa tak pre Baťovany-Partizánske ako aj pre všetky ostatné stavebné aktivity firmy na Slovensku v rokoch 1939 – 1949. Svoj život ukončil v roku 1972 v Bojniciach. Zo Zlína je predstavený stavitel' Arnošt Sehnal, vedúci stavebného oddelenia firmy Baťa v Zlíne. Ide o snahu poukázať na reálne fakty pri plnení baťovskej idey, že konečný výsledok baťovského fenoménu bol dielom nielen vyčnievajúcich jednotlivcov, ale zanietenej kolektívy.
3. v snahe priniesť Baťovým satelitným mestám a ich obyvateľom nové impulzy, vychádzajúce z ich vnútornej potreby poznať svoje zdroje ako podnety pre ich ďalší rozvoj a posilniť vlastnú identitu (hodnoty modernej architektúry a urbanizmu, vrátane možností aktívnej regulácie ich vývoja, spolupatričnosti a angažovanosti obyvateľov), a to na základe aktivizácie ich povedomia a vzťahu k dedičstvu jednotlivých miest. Toho súčasťou je aj úloha nanovo špecifikovať problematiku pamiatkovej ochrany architektonického dedičstva 20. storočia – moderny ako verejného záujmu. Každá doba má svoje vlastné potreby, úlohy, otázky a potrebuje aj životodarné podnety a inšpirácie. V zborníku publikované dobré príklady českého Zlína a švajčiarskeho Möhlinu sú inšpiráciou k tomu, ako možno baťovské dedičstvo zmysluplne udržiavať aj pri plnení nových funkcií.

Kontakt: kubickova@caleh.org